

ČEŠI A VÁLKA

Když začala válka, proběhla v českých zemích (stejně jako v ostatních zemích monarchie) **mobilizace**. Muži museli narukovat do armády. **Čeští a slovenští vojáci** byli posláni hlavně na **východní frontu**. Do boje proti svým „bratřům Slovanům“ šli neradi. Proto **mnozí přeběhli** k nepříteli a nechali se dobrovolně zajmout. Mnoho se jich z války nevrátilo. Jejich rodné obce jim postavily pomníky se jmény padlých.

Zjistěte si, zda je u vás v obci nebo ve městě pamětní deska nebo pomník padlým z 1. světové války.

Při rukování si vojáci často prozpěvovali popěvek: „Červený šátečku, kolem se toč, táhneme na Rusa, nevíme proč.“

Úryvek ze zápisků vojáka bojujícího na straně Rakousko-Uherska na východní frontě v Rusku:

16. červen 1916, pátek ráno: Máme dělat šturm (útok na bodáky). Na každém kousku tu hrozí smrt a při útoku obzvlášť. Těžko vědět, jak to se mnou dopadne. Zemřu-li, ó Pane, přijmi mě ve své milosti ve svou Otcovskou náruč a buď s mojimi milými, mou ženou a dětmi.

Večer: Nosili jsme bedny patron a granáty vedle nás dopadaly. Kanonáda je vůbec strašná. Stále ranění odcházejí. Večer jsme za strašné kanonády útočili. Vcelku byl to zmatek. Šarže se ztratily. Jen šikovatel honil vojáky dopředu, ale nevěděli jsme kam. Ocitl jsem se u jiné kumpanie a pak natrefil na kadeta od 11. kumpanie v takovém dolíku, tam jsme po vši palbě zůstali. Přišli ještě tři vojáci.

17. června, sobota: Ležíme od noci v dolíku, nevíme, co máme dělat, jsme mezi naší a ruskou frontou, této dost blízounko. Čekáme, až se setmí, že půjdeme zpět. Kdyby byla voda. Jinak hlad nemám. V noci jsme se šťastně dostali do našich zákopů. Pane, dej už mír!

Deník z první světové války, který si psal voják Jindřich Janáček

(Z deníku vojáka Jindřicha Janáčka)

ZAHRANIČNÍ A DOMÁCÍ ODBOJ

Zatímco čeští politici vyčkávali, jak válka pro Rakousko-Uhersko skončí, zahájil **profesor T. G. Masaryk** koncem roku 1914 v zahraničí **odboj proti Rakousko-Uhersku**. Organizoval skupiny Čechů a Slováků žijících zejména v USA, Francii a Rusku. K němu se připojil český politik **Edvard Beneš** a slovenský astronom a průkopník letectví **Milan Rastislav Štefánik**. Pracovali na vytvoření společného **nezávislého státu Čechů a Slováků**. Zprvu Masaryka a jeho spolupracovníky téměř nikdo z významných českých politiků nepodpořil. Teprve na sklonku války změnili názor.

Milan Rastislav Štefánik

Edvard Beneš

Zjistěte, ke které části Rakousko-Uherska patřilo před 1. světovou válkou Slovensko. Můžete využít mapu v učebnici.

Proč čeští politici změnili názor až na konci 1. světové války?

Připravte besedu o životě Milana Rastislava Štefánika a Edvarda Beneše doplněnou fotografiemi.

ČESKOSLOVENSKÉ LEGIE

V průběhu války vznikaly nejdříve ve **Francii**, později v **Rusku** a v **Itálii vojenské jednotky – legie**, do nichž se dobrovolně hlásili naši **krajané žijící v zahraničí** a také čeští a slovenští vojáci, kteří padli do zajetí. Přidaly se **na stranu Trojdhody** proti Německu a Rakousko-Uhersku. Nejdůležitější úlohu sehrály legie **v Rusku**. Vyznamenaly se např. v boji proti rakousko-uherské armádě **v bitvě u ukrajinské vesnice Zborov**. V občanské válce podporovaly odporce komunistické vlády (bělogvardjce).

T. G. Masaryk s čl. legionáři v Rusku

odboj: *anglicky* – resistance movement [rɪˈzɪstəns ˈmuːvmənt] *německy* – die Widerstandsbewegung

legie: *anglicky* – legion [ˈliːdʒən] *německy* – die Legion

E. Beneš: Zeměpis 8, 2. díl, str. 49

ŽIVOT V ZÁZEMÍ

V listopadu roku 1916 zemřel císař **František Josef I.** Vládl 68 let. Na trůn nastoupil jeho **prasynovec Karel I.** (vládl 1916–1918), který měl zájem na **ukončení války**. Byl to **poslední rakousko-uherský císař a český král**.

Stejně jako v ostatních válčících státech trpěli lidé v Rakousko-Uhersku **bídou**. Několikanásobně se **zvýšily ceny potravin**, navíc jich byl nedostatek. Proto se vydávaly na příděl. Hlad a nespokojenost se stupňovaly a vyvolávaly v českých zemích **hladové bouře**. Lidé na venkově přepadávali zemědělské usedlosti a mlýny, ve městech drancovali obchody a sklady s potravinami. Bouřili se i vojáci. V roce 1918 došlo **v rakousko-uherské armádě k několika vzpourám**.

PT Trpí dnes někde na světě lidé hladem? Jak je organizována pomoc?

MÁME REPUBLIKU!

Když přišla zpráva z fronty, že Rakousko-Uhersko kapitulovalo, začaly se **na Václavském náměstí v Praze** shlukovat davy. Lidé strhávali rakouské znaky, na ulicích vyhrávaly kapely. Dopoledne **28. října 1918** byla **na Václavském náměstí vyhlášena československá samostatnost**.

Zazněla slova: „Lide československý! Tvůj odvčkový sen se stal skutečností. Stát československý vstoupil dnešního dne v řadu samostatných kulturních států...“

Které významné osobnosti zobrazené na plakátu jste poznali?

Poradte se ve skupinách a sepište, co všechno potřebuje republika ke svému fungování.

Vyhlášení československé samostatnosti 28. října 1918 na Václavském náměstí v Praze

Dobový plakát „Zrození Republiky československé“

Mapka nově vzniklé Československé republiky

Za války museli Češi bojovat na straně Rakousko-Uherska. V průběhu války vznikaly dobrovolné vojenské jednotky – legie, které bojovaly proti Rakousko-Uhersku a Německu. Tomáš Garrigue Masaryk a jeho blízcí spolupracovníci Edvard Beneš a Milan Rastislav Štefánik usilovali v zahraničí o vytvoření nezávislého státu. Československá samostatnost byla vyhlášena 28. 10. 1918 v Praze.

vyhlášení *anglicky* – declaration of independence [ˌdekləˈreɪʃn əv ˈɪndɪˈpendəns] samostatnosti: *německy* – die Unabhängigkeitserklärung

Vznik samostatného státu: Zeměpis 8, 2. díl, str. 7 Slovensko: Zem. 8, 1. díl, str. 75